

Ragnar Nordström ja talvisota

Suomen Sotahistoriallisen Seuran esitelmäsarja talvisodasta.

Tieteiden talo 3.3.2015

Prkenr, dos Pentti Airio

Jääkäreissä oli kaksi intomielistä heimoaatteen kannattajaa, siis jos asian pukee toiseen muotoon voisi sanoa suur-suomen luojaa. He eivät olleet ensimmäisinä Saksaan saapuneita, eivätkä he palvelleet täyttä virkauraa upseereina. He olivat päättäväiset ja vahvatahtoiset herrat Paavo Talvela ja Ragnar Nordström.

KUVA 1 ja esitelmän nimi ja reliefi Loviisassa

Jääkäri, everstiluutnantti, laivanvarustaja, teollisuusyrittäjä ja Loviisan kaupungin 1. kunniaporvari Gusraf Ragnar Enos Nordström oli tinkimätön periaatteen mies, joka tuki huomattavilla summilla niitä järjestöjä ja liikkeitä, joiden päämäärät olivat hänen sydäntään lähellä. Nordström oli myös harras uskovaan ja uskoi jumalan kaitselmukseen.

Nuorena maailmalle

Ragnar Nordström syntyi vuonna 1894 Loviisassa tullivartija Gustaf Adolf Nordströmin poikana. Isä oli aktivisti, joka oli mukana maanalaisessa toiminnassa Venäjää vastaan. Nuorta koululaista kiinnostivat Vänrikki Stoolin tarinat, Välskärin kertomukset ja Ruotsin suurvalta-ajan sotakertomukset. Nordströmistä tuli suomalaisuusaktivisti jo nuorella iällä. Kenraalikuvernööri Bobrikovin kuolema teki häneen niin vahvan vaikutuksen, että hänen vanhimman poikansa etunimistä yksi on Eugen, Eugen Schaumanin mukaan.

Nuorukainen oppi liikkumaan omatoimisesti merellä nuoresta pojasta lähtien ensin isän kanssa ja sitten yksinään. Hän kävi Loviisassa neljä vuotta oppikoulua ja sen jälkeen hän opiskeli Helsingin Kauppakoulussa kaksi vuotta valmistuen koulusta luokkansa parhain arvosanoin vuonna 1912. Ensimmäinen työpaikka oli loviisalaisessa laivanselvitys- ja ahtausliikkeessä. Työ alkoi kirjanpidosta ja laajeni laivojen sisään ja ulos selvitysten laadinnalla. Pitkäksi venyneiden

työpäivien myötä nuoren miehen ammattitaito kasvoi ja voimakas oma tahto tuli esiin. Nordström päätti lähteä 19 -vuotiaana opinto- ja työmatkalle ulkomaille. Ajatuksen oli olla vuosi Saksassa ja vuosi Englannissa. Näin kielitaito karttuisi ja saisi kokemusta ulkomaisesta laivausjärjestelmästä. Muistelmiensa mukaan hän ounasteli sodan syttymistä. Jo tuolloin tuli esille hänen kykynsä ennakoida epävakaiden olojen syntymistä. Hieman ennen sotatoimien puhkeamista Nordström palasi Saksasta Suomeen. Syksyllä 1914 hän sai toimen Raumalla. Siellä ollessaan hän kuuli nuorista suomalaisista, jota olivat matkustaneet Saksaan saamaan sotilaskoulutusta. Nordström värväytyi jääkäriksi. Matkallaan Pohjois-Suomen kautta Ruotsiin hän tapasi Haaparannassa etappijääkäri Oiva Willamon. Nordström kirjattiin jääkäriksi jouluna 1915 suomalaispataljoonan 3. komppaniaan.

KUVA 2, JÄÄKÄRILUUTNANTTI JA GUNNAR von HERTZEN

Jääkärien palatessaan Vaasaan 25.2.1918 oli Nordström sotilasarvoltaan jääkäريلuutnantti. Hänet määrättiin Ylistaron koulutuskeskukseen. Noin neljän viikon mittaisen koulutusvaiheen jälkeen Nordström lähetettiin kutsuntojen kautta palvelukseen määrättyjen sotilaittensa kanssa rintamalle. Komppania sai nimekseen 1. Jääkärirykmentin II Pataljoonan 1. Komppania. Samaisen pataljoonan 2. Komppanian päällikkönä oli jääkärikapteeni Väinö Palojarvi ja 3. Komppanian päällikkönä jääkärikapteeni Uno Fagernäs.

Heimoaate

Johtaessaan komppaniaansa ensimmäisessä taistelussa huhtikuun 7. päivänä Lempäälän pitäjän Kelhon kylässä Nordström haavoittui pahoin. Luoti tunkeutui vasemmalta rintakehään, lävisti keuhkot ja silpoi oikean käden kyynärpäähän. Käsi amputoitiin, jotta se paranisi nopeammin, keuhkot kuntoutuivat vähitellen ja voimat palasivat kotihoidossa Loviisassa. Toipilaana ollessaan Nordström oli paljon yhteydessä samanaikaisesti Saksassa 3. Komppaniassa palvelleeseen jääkärimajuri Gunnar von Hertzeniin. Ystävykset olivat jo jääkäriaikanaan keskustelleet mahdollisuuksista järjestää retkikunta Itä-Karjalan liittämiseksi Suomeen.

Nordström tervehtyi ja palasi palvelukseen. Omasta tahdostaan hän sai siirron Sortavalaan ja edelleen rajavartiotehtäviin Salmiin. Aunuksen retki alkoi huhtikuun lopulla 1919. Retkelle osallistuneet upseerit, Nordström mukaan lukien, olivat eronneet armeijasta ennen lähtöään. Nordström ylennettiin eropäivänä kapteeniksi. Retkikunnan vahvuus oli 1 000 miestä. Aluksi hyvin

sujunut retki näivettyi alkukesästä, kun luvatut lisäresurssit jäivät saamatta. Nordström, joka oli alusta alkaen ollut aktiivisesti suunnittelemassa ja järjestämässä retkeä, erosi retkikunnasta. Hän palasi siviiliin tekemään rahaa, sillä Aunuksen retken aikana hän havaitsi rahan voiman. Hyviä aatteita ei voi edesauttaa ellei ole varallisuutta. Nordström työskenteli Turussa ja Danzigissa huolinta-alan tehtävissä.

KUVA 3, PERHEPOTRETTI

Ennen Danzigiin lähtöään Nordström avioitui helmikuussa 1921 Salmassa tapaamansa suurtilallisen tyttären Nina Seisen kanssa.

Heimoaate eli voimakkaan ja jo seuraavana talvena Ragnar Nordström palasi Suomeen osallistuakseen valmisteilla olleeseen Vienan retkeen. Yllättävän sairastumisen vuoksi lähtö peruuntui ja sairaudesta toivuttuaan Nordström perusti oman rahtausyrityksen Loviisaan. Siitä alkoi myös hänen vaurastumisensa. Seuraavien vuosien aikana alkoi voimakas kasvun kausi. Liiketoimien ohessa hän tuki Itä-Karjalan vapauttamiseen tähtääviä hankkeita.

KUVA 4, NUORI AVIOMIES LAIVAMATKALLA DANZIGIIN

Poliittisilta mielipiteiltään Ragnar Nordström oli oikeistolainen kommunismin vastustaja. Toiminta ei rajoittunut vain kotimaahan vaan hänellä tai hän kustantamilleen matkoille osallistuneilla henkilöillä oli 1920- ja 1930-luvuilla yhteyksiä esimerkiksi puolalaisiin, ukrainalaisiin ja ulkomailla asuviin Venäjältä paenneisiin emigrantteihin sekä Itä-Karjalan ja Inkerinmaan väestöön. Nordström tuki kommunismia vastustavia yhdistyksiä ja liikkeitä sekä niiden julkaisuja.

KUVA 5, SUKELLUSVENE UC 57 MUISTOMERKKI, NÄYTTÄVÄ SEPPELENAUHAN LUKU

Nordström oli esimerkiksi läheisessä yhteydessä Lapuan liikkeen johtohenkilöihin niin Talonpoikaismarssin kuin Mäntsälän kapinankin aikoihin. Hän kannatti kaikkia toimia laillistetun kommunismin tuhoamiseksi ja puolustusvoimien vahventamiseksi. Toiminnan piti kuitenkin tapahtua laillisuuden tietä. Samanaikaisesti Nordström laajensi toimintaansa laivanvarustamoista myös kalastuslaivaston ja kalanjalostusteollisuuden aloille. Ennen talvisodan syttymistä Ragnar

Nordströmillä oli 12 alusta, joista osa Jäämeren kalavesillä. Suurimmillaan hänen tonnistonsa oli 1950-luvun puolivälissä, jolloin hän oli Suomen suurin yksityinen laivanvarustaja.

KUVA 6, VARUSTAMOTUNNUS

Laivanvarustamon lipun tunnusväreiksikin otettiin Itä-Karjalan lipun värit: musta N-kirjain valkealle pohjalla punaisen ja vihreän vyön keskellä.

Kohti talvisotaa

Nordström kykeni poikansa Martin kertoman mukaan tulkitsemaan ajan poliittisia merkkejä. Samalla tavoin kuin ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä hän oli ilmoittanut kotiinsa, että sota syttyy pian, hankkikaa kahden vuoden tarve jauhoja ja sokeria, niin pari kuukautta ennen talvisodan syttymistä hän kaksinkertaisti laivojensa vakuutusarvon. Samoihin aikoihin hän hankki perheelleen Ainola-nimisen kartanon länsirajan tuntumasta Ylitorniolta.

KUVA 7, YLITORNION AINOLA

Nordström halusi toimia voimakkaasti sen hyväksi, että kulkuyhteys Ruotsiin tulisi säilyttää mahdollisen sodan aikana. Hän päätteli, että sodan vuoksi mahdollisesti suoritettava väestön evakuoiminen Ruotsiin olisi huomattavasti yksinkertaisempaa maitse kuin meriteitse. Maa-alueen hankinta sekä laivojen vakuutusten kaksinkertaistaminen osoittivat konkreettisesti, että Nordström oli vakuuttunut Suomen joutumisesta Neuvostoliiton hyökkäyksen kohteeksi. Yhteys Ruotsiin oli turvattava kuten Suomen Sodassa 1808-1809.

Kesällä 1939 Nordström oli noudattanut noin 200 muun jääkäriin kanssa tavoin kutsua matkustaa Saksaan jääkärimuistomerkin paljastustilaisuuteen.

KUVA 8, PUOLAN JA SAKSAN RAJA-ASEMALTA

Saksalaiset esittelivät suomalaiselle sotilaallista voimaansa. Matka vahvisti Nordströmin havaintoja tulevan sodan merkeistä. Kun Saksa oli hyökännyt Puolaan, perusti Nordström eräiden muiden tilanteesta huolestuneen ystävänsä kanssa poliittisen klubin, joka kokoontui perjantai-iltaisain aluksi Hotelli Kareliassa ja myöhemmin Hotelli Kämpissä. Klubiin kuuluivat aikaisempi tasavallan presidentti P.E. Svinhufvud, aikaisempi pääministeri, professori T. M. Kivimäki, Kivimäen

hallituksessa ulkoministerinä ollut varatuomari A. Hackzell, pankinjohtaja M. Honkajuuri ja poliittinen taustavaikuttaja maisteri K. N. Rantakari.

Nordström oli huolestunut sotaväen huonosta varustetilanteesta. Hän puhui asiasta muiden muassa jääkäriystävälleen kenraaliluutnantti K. L. Oeschille. Nordström yritti taivuttaa Oeschia suuntaamaan enemmän aseistusta pohjoisen joukoille, jotta kulkuyhteys maitse Ruotsiin voitaisiin taata kaikissa tilanteissa. Samoin hän esitti, että tulisi laatia suunnitelmat Skandinavian maista tulevien vapaaehtoisten muodostaman muukalaislegioonan perustamiseksi. Perjantaiklubin muutkin jäsenet olivat mukana valmistelemassa pohjoismaisten vapaaehtoisjoukkojen perustamista.

Nordström ja Hackzell kävivät YH:n aikana asian tiimoilta Tukholmassa. He olivat yhteydessä majuri Allan Wingeen, joka oli ollut vuonna 1918 vapaaehtoisena Suomessa. Ruotsin hallitus ei kuitenkaan suvainnut minkäänlaista värväystä. Vasta kun talvisota oli syttynyt, voitiin värväystoiminta käynnistää Ruotsin hallituksen pyrkiessä kaikin keinoin vaikeuttamaan vapaaehtoisten ilmoittautumista.

KUVA 9, SAKSASTA 1942, Tuompo, Erfurth ja vauhdikas Talvela

Paavo Talvela ilmoitti 30.11.1939 aamulla puhelimitse Nordströmille Loviisaan sodan syttymisestä. Nordström välitti tiedon maatilalleen Salmiin ja käski aloittaa välittömäsi evakuointitoimet. Palveluksessa olleet perheet, lehmät ja hevoset saatiin turvaan. Kuten muuallakin rajan pinnassa niin myös Nordströmin tilalla jäi huomattava määrä irtaimistoa, maatalouskoneita ja kotieläimiä evakuoimatta. Karkun kylä, jossa tila sijaitsi, oli Laatokan pohjoisrannalla noin 10 kilometrin päässä valtakunnan rajalta.

Nordström kävi sodan syttymispäivänä tekemässä Helsingissä laivakaupat ja oli seuraamassa illalla eduskunnan istuntoa Vallilassa työväenyhdistyksen tiloissa pidetyssä kokouksessa. Hän sai puolustusministeri Juho Niukkaselta valtakirjan toimia valtion edustajana salaisissa asioissa Pohjois-Suomessa. Kaikkien viranomaisten tuli antaa hänelle tarvittava apu. Seuraavana aamuna Nordströmin kahden auton kolonna mukana mm professori Kivimäki lähti Ylitornioon.

Tukitoiminta Lapin alueen puolustamiseksi

Ylitorniosta Nordström soitti everstiluutnantti Oiva Willamolalle ja sai kuulla hermostuneelta ystävältään Sallan suunnan joukkojen perääntymisestä, panssarintorjunta-aseiden puutteesta ja vailla aseita Rovaniemellä olevista 2000 sotilasta. Nordström päätti ryhtyä heti aseiden hankintaan

ja lähti seuraavana aamuna Kivimäen kanssa Ruotsiin. Yli-Torniolta oli lyhyt matka Karungin rautatieasemalle.

KUVA 10, AJATUS MUUKALSISLEGIOONASTA, RUOTSIN SUUNTA ONNISTUI

Nordström otti Tukholmassa yhteyttä eri maiden agenteihin ostaakseen aseita tarvittaessa omaan laskuunsa. Hänellä tai Kivimäellä ei ollut minkäänlaista virallista valtuutusta asehankintojen suorittamiseen. Tarjolla oli saksalaisten Puolasta sotasaaliikseen saamia aseita. Niiden lyhin toimitusaika oli kuitenkin kymmenen päivää. Nordström arvioi, että Pohjois-Suomen joukot eivät voisi odottaa niin pitkää aikaa.

KUVA 11, RINTAMATILANTEESTA SALLASSA SODAN ALKUPÄIVILTÄ.

Rintama Sallan suunnalla eteni päivittäin kohti Rovaniemeä. Nordström otti asiassa yhteyttä Lockstedtissa samassa komppaniassa palvelleeseen eversti Väinö Palojärveen. Palojärvi toimi tuolloin Suomen Tukholmaan sijoitettuna sotilasasiamiehenä.

Ainoaksi nopeaksi ratkaisuksi arvioitiin asehankinta Ruotsin puolustusvoimien varastoista. Palojärven ehdotuksesta jääkärioveljet lähtivät tapaamaan Ruotsin armeijan yleisesikunnan päällikköä, kenraali, vapaaherra Axel Rappea. Muistelmiensa mukaan Nordström esitti toiveensa saada hankituksi Pohjois-Suomessa aseita oleville sotilaille mahdollisimman nopeasti 2 000 kivääriä, 100 pikakivääriä ja 8 panssarintorjuntatykkiä ampumatarvikkeineen. Tapaaminen oli aamupäivällä. Rappe lupasi esitellä asian hallitukselle samana iltapäivänä. Hallitus myönsi luvan ja aseita ryhdyttiin kokoamaan ja kuljettamaan junalla kohti Haaparantaa. Aseiden ostaja oli Suomen valtio ja eversti Palojärvi allekirjoitti kauppasopimuksen puolustusministeriön edustajana.

KUVA 12, PST-TYKKI

KUVA 13, PIKAKIVÄÄRI

KUVA 14, PIKAKIVÄÄRI JA SOTILASKIVÄÄRI

KUVA 15, Niin sanotut Nordströmin aseet ja niiden hinta silloisina Ruotsin kruunuina:

- 8 kpl 37 mm pst-tykkiä varusteineen a` 25.000 kr
- 2 000 6,5 mm kivääriä a` 50kr
- 100 6,5 mm pikakivääriä a` 600 kr

- 3 000 37 mm panssarikranaattia a` 25 kr
- 2 200 000 6,5 mm patruunaa a` 0, 10 kr

Palojärvi ilmoitti kaupan päämajaan ja puolustusministeriöön perustetulle välitystoimistolle. Välitystoimisto ilmoitti Tornioon saapuvista aseista Ulkomaisten vapaaehtoisten vastaanottokeskuksen päällikölle everstiluutnantti Martti Vihmalle hänen esikuntaansa Tornion Kaupunginhotelliin.

KUVA 16, VASTAANOTTOTOIMISTOSTA, VIHMA JA PETTERSSON.

Majuri Nordström oli saapunut kauppamatkansa jälkeen esikuntaan 10.12. aamulla selvittääkseen aseiden maahantuontiin liittyviä tullausmuodollisuuksia ja kiirehtiäkseen aseiden edelleen toimittamista Rovaniemelle.

Everstiluutnantti Martti Vihmalle ilmoitettiin saman päivän illalla kello 18.30 päämajan päätös saapuvien panssarintorjuntatykkien jaosta. Tykkien saavuttua Tornioon tuli neljä tykkiä lähettää Kajaaniin ja neljä tykkiä Ouluun. Pikakiväärit ja kiväärit tuli siirtää Torniossa olevaan varastoon.

Nordströmin kuultua päätöksestä hän hurjistui. Hän oli hankkinut aseet Lapin puolustusta varten. Hän soitti päätöksestä ainakin Kivimäelle Tukholmaan, koska Kivimäki oli aseiden osalta 11.12. kello 10.00 puhelinyhteydessä ylipäällikön yhteysmiehenä hallituksessa toimivaan kenraali Rudolf Waldeniin. Walden kirjoitti asian muistiinpanoihinsa seuraavasti: ”Kivimäki ilmoittaa, että sen johdosta, että Päämaja on antanut käskyn siirtää Tornioon saapuneet aseet 2 000 + 100 + 8 Ouluun, ei vapaaehtoisia voida lähettää. Olisi saatava viipymättä peruutus aikaan. Sovittiin, että olen joka aamu yhteydessä Kivimäen kanssa.”

Joko Waldenin ilmoitus päämajaan tai Nordströmin mahdollinen yhteydenotto yleisesikunnan päällikköön aikaansai sen, että everstiluutnantti Juvelius ilmoitti kenraali Oeschin päätöksestä, jonka mukaisesti aseet jäivät toistaiseksi Tornioon. Jo iltapäivällä päämaja muutti päätöstään; kaikki tykit Rovaniemelle ja heti. Myöhemmin illalla päämajasta käskettiin lähettää Willamolle 100 pikakivääriä ja 1500 kivääriä.

Nordströmin aseet sotatoimissa

KUVA 17, NEUVOSTOLIITON HYÖKKÄYSSUUNNITELMASTA YLEISKUVA

KUVA 18, KEMIJÄRVEN VALTAAMISSUUNNITELMA, 122.D JA 88.D

Päämajan operatiivinen toimisto määräsi vielä samana päivänä Hämeenlinnassa toimineen Panssarikoulutuskeskuksen lähettää neljä koulutettua panssarintorjuntajoukkuetta Rovaniemelle. Pohjois-Suomen Ryhmän komentaja kenraalimajuri Viljo Tuompo oli antanut melko huolestuttavan tilanneilmoituksen Sallan suunnan tilanteesta, sillä Sallan kirkonkylä oli vallattu 10.12. ja neuvostojoukot lähtivät jatkamaan hyökkäystä kahden tien suunnassa. Ylipäällikkö päätti 11.12., että P-SR:stä irrotetaan pohjoisin osa suoraan ylipäällikön alaiseksi komentoportaaksi. Uusi Lapin Ryhmä sai rautatiekuljetuksina suoraan Kemijärvelle viisi pataljoona, joskin vajaasi vatutettuja, täydennysjoukkoja.

KUVA 19, WALLENIUKSELLE LÄHETETYT VAHVENUKSET

Pohjoisen rintaman vahvennukseksi lähetettiin Oulussa juuri perustettu JR 40 (komentajana majuri A. Perksalo), määräämällä rykmentin kolmanneksi pataljoonaksi Porista siirrettävä täydennyspataljoona (komentajana kapteeni A. J. Lindberg). Toinen Porista pohjoiseen suunnattu pataljoona oli IX/ KT-Pr. (komentajana kapteeni T. Granberg). Heinolasta lähetettiin lisäksi VIII/KT-Pr. (komentajana kapteeni V. Levänen). Kaikki nämä joukot siirrettiin junilla Kemijärvelle 13.-16.12. välisenä aikana.

Nordströmin hankkimat aseet tulivat 12.12. aamuyöllä Rovaniemelle. Hämeenlinnasta ei voitu lähettää välittömästi kuin yksi koulutettu panssarintorjuntatykkijoukkue. Reservivänrikki Syrjäsen johtama joukkue sai Rovaniemeltä tykit ja se lähetettiin viivyttämättä Kemijärvelle. Joukkue osallistui menestyksellisesti Joutsijärven itäpuolella käytyihin taisteluihin 14.12. aamusta alkaen. Panssarintorjuntajoukkue vaurioitti Varpuojalla neljä vihollispanssaria.

Kolme seuraavaa koulutettua tykkijoukkuetta saapuivat Rovaniemelle aamuyöllä 17.12. ja olivat rintamalla 18.12. alkaen. Kaksitykkisistä panssarintorjuntajoukkueista yksi toimi Petsamossa, yksi Pelkosenniemen tien ja kaksi Kemijärvi-Salla -tien suunnassa.

KUVA 20, SOTATOIMET POHJOIS-SUOMESSA

Osa Rovaniemelle saapuneista pikakivääreistä ja kivääreistä jaettiin Rovaniemen Harjoituskeskuksen 16.12.perustamalle täydennyskomppanialle. Sen ensimmäisenä päällikkönä toimi jääkäriluutnantti Gabriel Viitaharju. Komppania Viitaharju (myöhemmin päällikkönsä nimen mukaisesti Er.K Sarvi) lähetettiin 18.12. Sodankylän tien varmistustehtäviin Askaan. Viisijoukkueisessa komppaniassa oli aseistuksena yhteensä 20 pikakivääriä.

KUVA 21, RUOTSALAISIA HIIHTÄJIÄ, SFK KOHTI MÄRKÄJÄRVEÄ

Ruotsalaiset eivät mainitse Nordströmin osuutta eikä juuri Allan Wingeäkään. Sosiaalidemokraattien vitkastelu ennen Gösta Baggea ei ole heidän kirjoittelussaan esillä. Bagge kuitenkin pakoitti demarit hyväksymään vapaaehtoisten lähettämisen Suomeen. Aluksi 5 000 lopulta 10 000 sotilasta.

KUVA 22, MANNERHEIM SALLASSA: WINGE, MANNERHEIM, EHRENSVÄRD, TAMM JA ÅKERMAN PAIKANSELÄSSÄ

Nordströmin hankkima asetäydennys ennen kaikkea panssarintorjunta-aseet tulivat perille viime tingassa, sillä neuvostopanssarit olivat murtautuneet useita kertoja puolustuslinjojen läpi selustaan aiheuttaen paniikinomaisia tilanteita. Jo tietous omista tykeistä rauhoitti miesten mieliä. Tykkien saapumisen aikaan taistelut kulminoituivat ja neuvostojoukkojen eteneminen pysähtyi. Joulukuun puolivälinjälkeen panssarit eivät rohjenneet murtautua selusta-alueille. Aseet tulivat perille yhdennellätoista hetkellä Asehankintojen lisäksi Nordström toimi koko talvisodan ajan aktiivisesti ruotsalaisen vapaaehtoisrikaatin värvästyöhön Ruotsissa ja Norjassa.

Talvisodan päättyessä Suomen sotavarustetilanne oli heikko. Tukholmassa toiminut professori Kivimäki oli tehnyt sodan aikana muutaman matkan Berliiniin ja sai ilmeisesti helmikuun lopulla 1940 tietää Saksan toivovan Suomen ja Neuvostoliiton solmivan keskenään rauhan. Mahdolliset aluemenetykset Suomi saisi takaisin tuonnempana.

KUVA 23, EVERSTI PARAATIVARUSTUKSESSA

Nordström piti luennon ruotsalaisupseereille 19.3.1940. Paikalla oli ylin sotilasjohto sekä ministereitä. Aiheena oli kouluttamatta jääneen noin 200 000 ruotsalaisen kouluttaminen täydennysjoukkojen sotilaiksi. Työ olisi aloitettava välittömästi ja jo 1940 aikana tulisi kouluttaa 10 000 sotilasta. Ministeri Gösta Bagge, joka oli ollut voimakkaasti vaikuttamassa siihen, että Finlandskommité sai joulukuun puolivälissä ryhtyä värväystoimintaa, katsoi nytkin Nordströmin ohjeen mukaan aloittaa välittömästi koulutustyö, Sotilasjohto totesi kuitenkin mahdottomaksi niin suuren joukon kouluttamisen, koska armeijassa ei ollut riittävästi upseereita.

Loppuvuonna 1940 ylipäällikkö Mannerheim soi Nordströmille hänen ansioistaan talvisodassa ja ilmeisesti myös aktiivisesta osallistumisesta syksyn asekuljetusten toimeenpanoon kaksi merkittävää huomionosoitusta. Nordström ylennettiin everstilutnantiksi 28.10.1940 ja talvisodan

alkamisen vuosipäivänä 30.11.1940 hän sai everstiluutnanttina poikkeuksellisen korkean kunniamerkin eli I luokan Vapaudenristin.

Lisää aseita ja heimoaatetta

Heinäkuussa 1940 johtaja Wilhelm Hilbert, joka edusti berliiniläistä firma Veltjensiä, otti yhteyttä kenraaleihin Grandell ja Talvela sekä eversti Melanderiin ja majuri Nordströmiin. Hilbert kutsui heidät kesäaasunnolleen. Paikalla oli myös Saksasta saapunut asekauppias eversti Josef Veltjens, joka ilmoitti Suomen Saksalta saamista laajemmista turvatakuista. Seuraavana päivänä Veltjens informoi asiasta marsalkka Mannerheimiä ja presidentti Rytiä. Nordström ymmärsi, että hänen tehtävänään tulisi olemaan osallistuminen Saksasta hankittavien aseiden salaisiin kuljetusjärjestelyihin. Asekuljetukset liitettiin osaksi saksalaisten Pohjois-Norjassa olleiden joukkojen syyskuun 1940 loppupuolella alkaneita lomakuljetuksia.

Jatkosodan sytyttyä everstiluutnantti Nordström toimi alkuvaiheessa Itä-Karjalan sotilashallinnon komentajan apulaisena. Hänet merkittiin omasta anomuksestaan takaisin puolustusvoimien upseeriluetteloon 28.6.1941. Oltuaan runsaan vuoden palveluksessa terveys alkoi taas pettää ja hän anoi terveydellisten syiden vuoksi eron tehtävästä sekä reservin palveluksesta. Eronsa jälkeenkin Nordström jatkoi uupumattomasti itäkarjalaisten puolestapuhujana.

Nordström pettyi suuresti kuuluaan päämajassa, että Suomi ei osallistu Saksan rinnalla Leningradin valloittamiseen. Hänen mielestään nopea Leningradin valtaus olisi mahdollistanut riittävän voimakkaiden joukkojen keskittämisen Moskovan valtaamiseksi loppuvuodesta 1941. Nordström kannatti lojaalisti Suomen päämääriä jatkosodan loppuun asti, vaikka voiton mahdollisuus oli menetetty ja sodan lopputulos oli hänen mielestään selvä jo sen jälkeen kun Leningradia ei saatu vallatuksi.

Loppuun asti isänmaan asialla

Sotien jälkeen Nordström asui kolme vuotta maanpakolaisena Tukholmassa. Siellä ollessaan hän saattoi henkilökohtaisilla suhteillaan ja varoillaan auttaa asekatkijöitä, ”stellistejä” ja muita hänen tavoin punaista Valpoa paenneita maamiehiään uuden elämän alkuun. Nordström palasi kotimaahan joulun alla vuonna 1948. Nordström oli menettänyt huomattavan osan omaisuudestaan jatkosodan seurauksena. Silti hän kykeni nostamaan yrityksensä uuteen menestykseen. Nordström osoitti suurta

solidaarisuutta antamalla yhtiöissään työpaikan usealle virastaan erotetulle upseerille ja sotainvalidille.

KUVA 24, KEKKOSEN VELJEKET AINOLASSA 1950-LUVULLA

Yhtenä heistä mainittakoon sotasokea, kapteeni Jussi Kekkonen. Nordström jaksoi uskoa siihen, että neuvostojärjestelmä tulee kukistumaan ja sen alistamat kansat saavuttavat takaisin itsenäisyytensä. Usea loviisalainen muistaa varmaan yhä edelleen sen hyväntekeväisyystyön, jota Nordström osoitti Loviisan asukkaille. Turhaan ei hänelle ole myönnetty Loviisan kunniaporvarin arvonimeä

Nordström ei ollut myöntöväisyismies. Hän ei myöskään muuttanut suhtautumistaan bolsevismiin. Laajojen yhteiskunnallisten ja sotilasyhteyksiensä vuoksi määrätietoinen Nordström aiheutti harmaita hiuksia Ruotsin talvisodan aikaisille poliitikoille, Suomen ulkomaan edustustoille ja päämajan päättäjille. Nordström oli valmis antamaan neuvoja, vaikka niitä ei ollut kysytty. Toisaalta vahva tahto ja toisaalta erinomainen tilannetaju tai ennustuskyky talvisodan sytyttyä vaikuttivat hänen päättäväiseen toimintaansa aseiden hankkimiseksi Pohjois-Suomen rintamalle. Panssaritorjuntatykin tulo Sallan suunnan rintamille mahdollisti merkittäväällä tavalla siirtymisen viivytyksestä torjuntataisteluihin. Aseita ei sille suunnalle olisi ollut irrottaa muilta rintamilta.

Lujatahtoinen patriootti Ragnar Nordström siirtyi ajasta iäisyyteen 25.12.1982. Loviisan Reserviupseerikero haluaa kunnioittaa Nordströmin muistoa ja on käynnistänyt hankkeen muistopatsaan pystyttämistä kunniapuheenjohtajalleen. Patsas paljastettiin Loviisassa 11.10.2008.

KUVA 25, NORDSTRÖM -KIRJA.

